

ДО ПРОБЛЕМ АКТУАРНОГО ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Діденко Є.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
Suggestions for improvement of actuarial activities in Ukraine

Значна кількість науковців констатує наявність кризи страхування в Україні. Пропонуються різні шляхи відродження первинної ролі страхування як суспільно-корисної функції захисту майнових інтересів громадян, суб'єктів економічної діяльності та держави на основі розбудови конкурентоспроможного, відкритого, платоспроможного, оснащеного найсучаснішими інфраструктурою, технологіями страхового ринку з привабливим і широким асортиментом якісних страхових послуг та інструментів, гарантованим рівнем захисту прав споживачів та сучасними методами регулювання і нагляду із залученням інститутів саморегулювання. Рушійними силами таких тенденцій виокремлюють циклічний характер суспільних явищ в економіці, недосконалість розвитку страхового ринку в роки незалежності України, проблеми інфраструктури страхового ринку і т.д. Останнім часом лише незначна кількість науковців звертається до фундаментальних рушійних сил ринкової економіки. На наш погляд поза увагою необґрунтовано залишаються об'єктивно існуючі протиріччя, які слугують фундаментальним джерелом наявних змін у всіх аспектах діяльності економічної системи України і зокрема у страхуванні. На практиці страхування розглядається страховими компаніями як засіб реалізації бізнес-проектів. Наприклад, базою оподаткування страхових операцій є обсяг отриманих страховими компаніями премій, зменшений на розмір платежів, здійснених цими компаніями з метою перестраховання. До обрахованої таким чином суми застосовується ставка податку у розмірі 3% (крім операцій довгострокового страхування життя, які оподатковуються заставкою 0%). Постає питання чи всі підприємницькі структури не розглядають можливості оптимізації оподаткування шляхом штучного переведення капіталів із секторів з вищим податковим навантаженням до сектору з нижчим шляхом переказу частини свого прибутку на користь страхових компаній у вигляді премій за страхування малоймовірних ризиків і т.д.; податкові зобов'язання страхових компаній можуть бути зменшені додатково шляхом подальшого перестраховання в закордонних страхових компаніях, оскільки існуючий податок дозволяє вираховувати такі перестрахові виплати із податкової бази тощо. За таких стимулів до податкового арбітражу чи не потерпають інтереси справжнього стра-

хування? Протириччя між інтересами страховиків і інтересами страхувальників узгоджуються договором страхування, але яку роль у цьому процесі відіграє головний його арбітр – держава? Слід зазначити, що держава лише частково виконала частину вимог по забезпеченню еквівалентних засад здійснення страхової діяльності в частині визначення вимог до звітів. Аудиторський висновок про результати діяльності страховика значною мірою спрямовано на підтвердження достовірності фіксації діяльності страхової компанії, який у порівнянні до актуарного висновку більш переслідує інтереси страховика, натомість, актуарний висновок спрямовано на підтвердження спрямованості діяльності страхової компанії, тобто до певної міри він переслідує інтереси страхувальника.

Актуальність розгляду цієї проблеми на наш погляд обумовлена дією наступних чинників:

- якщо первинні дані (наприклад, тарифи) викривлено (навмисно або випадково), то кінцеві (звітні) дані ці викривлення багатократно повторюють;

- відсутність стандартів актуарної діяльності в Україні веде до довільності обрання актуаріями обсягів виборок, кількості первинних одиниць спостереження і т.д.

- в умовах швидкоплинних змін, втрати окремих територій, демографічних зрушень використання стандартних спостережень статистичних органів у минулих періодах веде до можливості невиправданого завищення розмірів страхових тарифів.

З точки зору захисту інтересів страхувальника проблема існування актуарного висновку підсилюється проблемою його похибки: навмисної та ненавмисної. Навмисну слід віднести до систематичних похибок, а ненавмисну до розряду випадкових помилок. Актуарна помилка зламає вихідну умову страхування - рівність фінансових зобов'язань страховиків і страхувальників: страховики від таких помилок виграють, а страхувальники програють. Систематичні помилки при складанні, перемноженні і т.д. вихідних показників можуть підсилювати або нейтралізувати одна одну, тому актуарний висновок не тільки повинен виявити “неочікуваний” результат, але й запобігти цій неочікуваності надалі. Ненавмисна актуарна помилка є результатом використання в розрахунках різноманітних спрощень, або нерепрезентативність виборки. Її пошук та виправлення як правило не зустрічає такого опору, як опір пошуку і виправленню системних помилок.

Тому з метою стандартизації процедури формування актуарного висновку пропонуємо:

– за наявності значного розмаху показників реальної збитковості та збитковості, яку закладено страховиком в тарифну ставку передбачити обов'язкову процедуру виявлення системної помилки та істотності її впливу. В якості міри обрати

рази перевищення теоретичними показниками практичних показників збитковості діяльності страховика за видами діяльності;

– передбачити обов’язкову процедуру обчислення впливу рівня інфляції на ставку страхового тарифу та відповідну процедуру періодичної індексації страхових тарифів.

– визначити обов’язкову процедуру визначення ймовірнісних показників шляхом приведення показників застарілих таблиць офіційної статистичної звітності до вимог сучасних зрушень в економічній системі України.

Ймовірнісні характеристики у страхуванні мають альтернативи і можуть бути оскаржені, тому з метою подолання кризових явищ Держава мусить визначитись з принципового питання щодо визнання фінансового звіту таким, який не надає достовірну, справедливу, суттєву інформацію про фінансовий стан страховика та/або невідповідає вимогам Міжнародних актуарних стандартів за результатами актуарного висновку та правових наслідків такого рішення. Відповідь на це питання можлива лише після опрацювання правових аспектів актуарного оцінювання і визначення сфери відповідальності актуарія як особи, яка в значній мірі відповідає за якість дотримання інтересів страхувальника.

Література

1. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 3519 від 08.02.2005 року “Про затвердження Кваліфікаційних вимог до осіб, які можуть займатися актуарними розрахунками”.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0265-05>.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України // Веб-портал Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // https://nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf
3. План діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, на плановий та два бюджетні періоди, що настають за плановим (2017 – 2019 роки). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://nfp.gov.ua/content/konceptsiya-rozvitku.html>
4. Козирєв В.А. Ідентифікація поняття кризи страхового ринку //Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”.Збірник наукових праць.- 2013. - Вип. 37. - С. 273-284.